

ETT PAR MINDRE KÄNDA NORRLÄNSKA LAXFÅNGST-SÄTT — SNARNING OCH »RYCKNING».

Av

ERIK MODIN.

Snarning av lax.

I sitt arbete »Norrlands jakt och fiske» omnämner författaren, Sven Ekman, (s. 390) ett fiskredskap *laxsnaran*. Då omnämmandet är kortfattat och en del intressanta detaljer angående detta redskaps uppfinning och bruk blivit mig kända, vilka synas mig värda att bevaras, har jag däri funnit anledning till denna uppsats. Det är nämligen icke så ofta det låter sig påvisa, huru ett fångstsätt fått sitt första upphov och utvecklats till vad det senare blivit. I detta fall låter detta sig göra, tack vare bland annat den omständigheten, att dess tillkomst ligger så pass nära i tiden.

Laxsnaran är, såvitt jag känner, helt egendomlig för Fax- och Ångermanälvarna; från någon annan av de norrländska älvarna, vari laxfångst idkas, har jag icke hört detta fiskredskap omtalas.¹

Laxsnarans uppfinningsort är Faxälven, och tiden för dess första bruk där synes vara något av de första åren på 1850-talet, sålunda

¹ Sedan denna min uppsats nedskrivits, har jag (i Fataburen 1913 h. 2, s. 107) funnit, att snarning av lax skett också i Gideälven, i Gideå by i Björna sn.

Min förmodan, att snarningen på denna plats vore en avläggare av samma fångstsätt vid Fax- och Ångermanälvarna har bekräftat sig. Enligt upplysningar från Gideå fångades den första laxen medelst snara i Gideälven så sent som år 1903 av bondsonen Per Persson, som fått kännedom om detta redskap och dess användning genom några måleriarbetare vid järnvägen, vilka tidigare arbetat på järnvägsbroarna vid Långsele och Forsmo och där gjort bekantskap med detsamma.

något tidigare än vad Ekman efter en sagesman uppger.¹ Före denna tid kände man icke några andra fångstmedel för lax i Faxälven än *tenor* och *not* (måhända i något enstaka fall nät) samt *ljuster* och *huggkrok*. Med dessa hade under långliga tider i denna laxrika älv ymniga fångster gjorts. De sist nämnda redskapen blevo emellertid omsider förbjudna, förmodligen såväl på grund av den grymhet mot fisken, de hade med sig, som den skada, vilken genom dem

Fig. 1. Näseforsen i Faxälven, Ångermanland.

åsamkades fisket. Ett betydande antal fiskar sårades nämligen med dem och omkommo utan nytta. Visserligen tjuvfiskades det, i trots av förbudet, med *ljuster* och *krok* men dock ej i någon större omfattning.

Den rika laxtillgången i älven, där den ena stora fisken efter den andra vid de många fallen och »brotten» kastade sig upp i luften under försöken att övergå hindren i sin väg, eller där laxarna

¹ Ekman säger, att laxsnaran »begagnas i Ångermanälven vid Näsåker och Nässe samt i nedersta delen av Faxälven vid Nässjö och Hamra». Härvid är att anmärka, att »Nässe» (som uppges ligga vid Ångermanälven) är identiskt med »Nässjö» (vid Faxälven). Orten, en by i Långsele sn, heter enligt gammalt riktigt skriv- och talesätt *Nässe*, ej »Nässjö», (= Näset). Ett av Faxälvens bästa laxfiske, »Nässe kronfors», tillhör denna by.

stodo tätt packade på vilplatserna framför dessa, satte uppfinningsrika hjärnor i arbete på att söka hitta på något nytt fångstmedel, som ej behövde anlitas i strid med gällande fiskestadgar. En sådan var den skicklige knivsmeden och öringsmetaren Christopher Lodén på Forse bruk (f. i Medelpad 1815, d. 1883). Denne och en handlande Nordlander vid samma bruk hade länge funderat på, huru de skulle komma åt de i forsen därutanför »hoppande» laxarna. Det tycktes dem vara möjligt att på lägliga platser, varest de stora fiskarna gjorde sina luftsprång över virvlarna, passa dem med snara och så draga dem åt sig. I detta syfte lagade L. till en snara av glödgad smäcker järntråd, tagen från en lutfiskbunt i handlandens bod. Det behöver knappt sägas, att försöken att på detta sätt infånga de snabba och starka fiskarna misslyckades..

Då kom L. på tanken att sänka snaran *ned* i vattnet på en plats nedanför ett »hoppställe», varest lax stod och vilade, för att där få fiskarna att gå i snaran, eller denna att glida på dem. Snaran förseddes nu med ett blysänke och »hivades» ner i »laxgrubban», och efter några trevande försök hade L. sin första lax i snaran. Övning gav, i detta fall som eljest, färdighet. Den ena laxen efter den andra fångades med det enkla redskapet. I samråd med en annan smed vid bruket (Anders Månsström, f. 1815, d. 1863), förbättrade L. sedermera snaran, i det att densamma, för att bli mjukare och hållbarare, förfärdigades av sammansnodd mässingssträng.

Till en början sökte de båda smederna hålla sin uppfinning hemlig. De första fångsterna gjorde de, som antytt är, i den från de andra fiskeplatserna avlägset liggande Forseforsen, och för att förvilla de nyfikna sägas de inbillat dem att de »metade» laxen, vilket ansågs tillåtligt för vem som helst, och hade därför, för syns skull, en stark rev med krok på spöet jämte snaran.

Snart blev det emellertid bekant, att de *snarade* laxen, och de började nu att draga upp fisk för andras räkning vid de stora kronofiskena längre ner i älven, i Hamre- och Nässeforsarna. Där togo de upp massor av lax åt fiskeinnehavarna, bönderna som arrenderat fiskerätten av kronan. För eget behov fingo de av dessa lov att fiska fritt såsom ersättning för den givande uppfinningen. Lodén

och Månsström fiskade med sina snaror ej allenast vid de nu nämnda fiskeställena, utan hela Faxälven utefter ner mot »Storån». Ty på den tiden var det långt flera fiskelägenheter än nu, då en hel del stenar och hällar i strömfåran, varest laxen hoppade, efterhand sprängts bort för timmerflottnings skull. De båda männen sägas också gjort försök med snarning vid fiskena i Ångermanälven, men där gick det sämre för det myckna timrets skull.

Så småningom lärde sig även andra att snara lax. Konsten var egentligen ej heller svår att komma underfund med; litet kännedom om denna fisks vanor jämte styrka och påpasslighet hos den som skötte redskapet, var vad som främst behöfdes.

Somliga snarare blevo dock skickligare och lejdes företrädesvis att sköta om snarfisket, vilket nu blev det mest betydande laxfångst-sättet i denna älv. Också en och annan av bönderna slog sig därpå. Det berättas att en bonde i Långsele, Olof Nilsson, i stället för att leja för snarningen en gång under sitt fiskedygn själv tog snaran i »snarkojan» och försökte sig på dess användning. Han fick en stor lax i snaran, men laxen slet ifrån honom denna, och till på köpet höll laxen på att draga fiskaren själv med sig ner i forsen. Då lånade han en ny snara av en annan fångstman, Jonke Ullsten, och band nu för säkerhets skull fast sig vid »stö-bryggan»,¹ eller den på pålar vilande, från stranden utbyggda träställning, varifrån fisket, med ljuster, krok och snara, bedrevs, samt drog så på en timmes tid upp ej mindre än 27 stycken stora laxar. Denna fångst var icke enastående. Laxen stod i denna äldre tid enligt ännu levande gamla fiskares vittnesbörd så tätt på vissa ställen i älven (i s. k. »laxgrubbor»), att man ej kunde »få ned en maskkrok mellan laxarna» och man vid bruket av den breda ljustern kunde råka hugga i flera laxar på en gång. I »stö-grubban» i övre Nässeforsen spratt laxen tätt, tätt; en person, som ännu lever, räknade där på en stund 70 stora laxar som hoppade. Det var ett av åren mellan 1873—75, måhända 1874, som var utomordentligt laxrikt.

¹ Av *stö*, nu ur bruk gånget dialektord = stöta, »stampa till» (med ljuster eller spjut). I norra Ångermanland (Sidensjö) lever det dock kvar i uttrycket »stö ålen» (= hugga honom med ljuster), motsvarande det öländska »påta ålen».

Under dessa år, de för Norrland även i andra avseenden så märkliga »storåren», var tillgången på lax som allra störst. Särskilt med snara, som nu blivit det mest anlitade fångstmedlet, togs oerhört. Den förut nämnde handlanden, som hade fiske i Hamre- och Nässeforsen, körde hela lass av lax från älven vid slutad snarning och vittjning av tenorna. Det var så gott om fisk, att man vid fiskeställena ofta skänkte bort smärre laxar, s. k. »laxpojkar» samt »ocklor» och öringar, vilka ansågos mindre värdefulla.

Bland fångstmännen från denna laxfiskets glans-, eller kanske man också måste säga ödeläggelsestid, leva ännu några kvar, vilkas erfarenheter må återgivas enligt deras egna utsagor för att tjäna till vittnesbörd om fiskrikedomen under denna tid, den senaste »stora laxperioden».

En av dem är den även av Ekman nämnde snarfiskaren Vilhelm Johansson. Han började snara vid 16 års ålder (1868). Den första laxen tog han vid »Stöken», en udde vid nedre Nässeforsen som springer ut från södra stranden. Han stod den gången på ett »kar». Eggad av framgången vid det första försöket, fortsatte han och fick på natten 11 stycken laxar. Under »det stora laxåret», 1874, fångade samme man på ett dygn 84 laxar, ingen under 20 α , många på 40 α och därutöver. Tillsammans togo han och bonden P. Fahlén, för vilkens räkning han då snarade, 100 laxar, »smålaxen» oräknad, det dygnet. Under en halv timme tog han för sin del upp 13 laxar med snaran.

Samma sommar skulle han en dag vittja en tina i Nässeforsen. Där funnos 34 stora laxar i tinan, när den hissades upp. J. begav sig ner i den för att slå ihjäl laxarna med laxklubban, men i stället slog de omkull honom och kastade honom hit och dit, och det drog om en god stund, innan han hunnit göra sig till herre över fångarna i tinan. En gång damp han ned i forsen under strid med en lax; det var i »lärlingstiden» det. Han stod på snarbryggan och såg därifrån en mindre fisk, efter vilken han syftade med sitt redskap, men fisken sänkte sig. J. sökte då efter den med snaran och fick nu i stället en stor hejare till fisk i henne. Denna satte av utåt strömmen så häftigt, att J. tappade fotfästet och slant av bryggan, i

vars ytterkant han emellertid hann gripa sig fast med ena handen, under det han höll spöet med den andra. Men hur det var, måste han släppa sitt tag i bryggan, och det bar i väg utför. Laxen drog hela tiden, och det gick i ilande fart. På ett ställe delar sig forsen i två grenar, den ena grundare. Laxen drog utåt den djupare leden, men dit ville J. naturligtvis ej följa, utan släppte spöet och lyckades taga sig i land. Det stod folk på stranden och såg på äventyret. Det tyckte han var harmligt, sprang genast in i fiskarstugan och bytte på sig torrt samt fick en ny hatt på sig i stället för den, som gått sin kos i strömmen. Sedan tog han en annan snara, vilken stod där i stugan, och med den kort därefter en stor lax ur forsen. Därmed ansåg han äran räddad. Några dagar därefter fick en målare H—g i Skärfsta, drygt en mil längre ned, vid Ångermanälven, dit laxen sålunda gått ut, tag i det 6 alnar långa spöet. Laxen satt, ännu vid full vigör, kvar i snaran och bärgades.

En annan av de mera framstående laxsnararne vid Faxälven, den 65-årige Grels Nilsson, har berättat om ett liknande äventyr. En höstmorgon stod han, då 16-17 årig, på en snarställning i forsen och hanterade laxsnaran för att åtkomma någon av de »vraklaxar», som den årstiden gingo fram där. Det var fruset och halt. Bäst som han höll på att undersöka vattnet, hade han en stor lax i snaran, och denna ryckte honom i forsen. Det bar i väg genom tre »fall», men N. släppte ej spöet, dels för fiskens och dels för egen skull. Hur det var, sköt han mot norra landet, där han fick fatt i en utstående trädrot, och en tillskyndande gubbe, Gabriel, hjälpte honom upp på det torra. Laxen togo de också, och »den fick gubben för besväret».

Även Grels Nilsson har talat om de storartade fångsterna i början av 1870-talet, främst 1874. Då fångade han på ett dygn 118 laxar, ingen under 18 α , den största däremot med den anmärkningsvärda vikten av 33 kg.; detta är det mesta han vet någon hava fått på ensam hand. Grels »blev skinnlös i händerna» av kampen med de obändiga fiskarna. Fadern, som även han var en god laxsnarare, avlöste honom och tog tillsammans med en granne följande dygn upp 122 laxar, detta i »Nässe kronfors», eller den övre forsen —

siffror, vilka dock av andra anses överdrivna. Grels Nilsson har ännu under de sista åren bedrivit snarfiske i Nässeforsen, vartill han för 800—1,200 kr. köpt sig tillstånd av vederbörande rättsinnehavare. Som bevis på hans sega uthållighet och lidelsefulla fiskeiver må anföras, att han, ehuru bruten av sjukdom, förliden sommar (1918) flera timmar låg i vattnet vid stranden, kämpande med över-

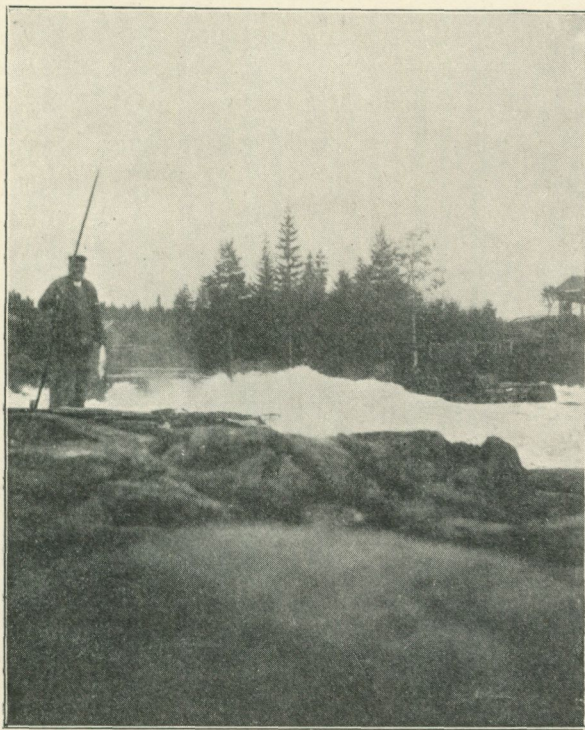

Fig. 2. Grels Nilsson på fiskeplatsen. Förf. foto.

mäktiga laxar och oförmögen att resa sig upp. Även under sommaren 1919 har han dragit laxar ur forsen. Nu är han avliden. Numera är fisket långt ifrån så givande som förr. Det gällde därför för honom, som han sade, att »ligga i» för att arrendet skulle bära sig.

Från nu nämnda »storfiskets» tid omtalas också en båtsman Sejsing såsom framgångsrik snarare. För en sup eller en flaska brännvin kunde

ej sällan den besökande få den gamle båtsmannen att draga upp åt sig en vacker lax ur älven. Så litet värderades för övrigt blott för en knapp mansålder tillbaka denna nu för tiden så dyrbara vara, att ett pund därav (1874), trots den även då goda tillgången på penningar, på försäljningsplatserna ej betingade högre pris än 2¹/₂ à 3 rdlr, och tjänarne i bondgårdarna ej sällan ratade laxanrättningarna eller betingade sig då de gingo i tjänsten att ej så ofta behöva äta sådana.

I »Storån» eller Ångermanälven kom, såsom sagts, laxsnaran också i bruk, ehuru ej med samma framgång som vid fiskena i Faxälven. Lockad av ryktet om de stora fångsterna där, begav sig en och annan från norra Ådalen dit över för att »stjåla konsten». Sålunda gjorde en yngling från Ön i Eds sn (Nils Sjödin) efter ett besök vid år 1867 i Nässe ett försök att snara lax i i Nyforsen i Ångermanälven, vilket så när kostat honom livet. En lax på 2¹/₂ Læ ryckte honom med sig på en vådlig färd genom strömmens virvlar, men han räddades av en tillskyndande i båt och hade, också han, turen att därjämte bärga sin lax. Han blev sedan en van snarare, som tagit många laxar med detta redskap. Även vid byn Västerås och i Forsmoforsen i samma socken samt vid södra stranden av Nämforsen i Liden har det snarats något lax.

Efter denna överblick över laxsnarans uppkomst och utbredning må jag nu något närmare tala om dess teknik, eller anordning och användning.

Laxsnaran, sådan den nu brukas, består av trenne delar: *tenen*, *sänket* och den egentliga *snaran*. »Tenen» har en längd av 3—4 m. Den göres av »hartråd» eller mässingstråd som brukas för snarning av hare; sex sådana trådar sammanvridas, så att »tenen» får grovleken av en blyertspenna. Vid dess nedre ände är anbringat ett blysänke på c:a 1 hektograms vikt, tillräckligt för att hålla tenen sträckt; men det får ej vara tyngre, ty då minskas snarans känslighet. Själva snaran sitter ytterst. Den är sammansnodd av finare gillertråd, sådan som brukas för fågelfångst och som är smidigare än »hartråden». Snarans grovlek är 2—3 mm. och längden omkr. 90 mm., så att den ringlad eller utspänd till fångst blir ungefär

25—30 mm. i genomskärning. Den hålles öppen därigenom, att dess ändögla vilar mot en liten buckla eller »krök» på strängen. Tenen med sin snara är fastgjord vid ett lätt och starkt granspö av 4—6 m:s längd.

På sådana ställen i forsen, varest laxen under sitt uppgående efter att ha arbetat sig fram genom virvlarna ställt sig att vila, sålunda i vattenbruset under ett »stup», eller i ett »drag» mellan

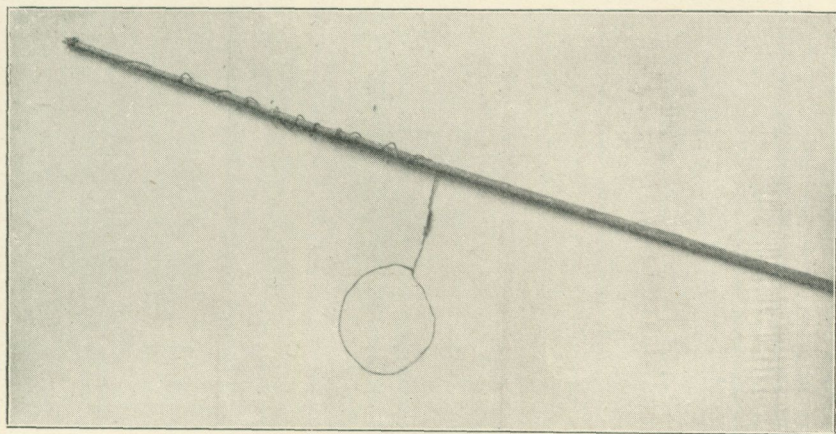

Fig. 3. Laxsnara, använd vid fiske i Nässeforsen, Långsele sn, Ångermanland.
Spöets längd 3,63 m. Snarans längd, utdragen, 2,80 m. Nord. M. 135,089.

ett par »brott» eller smärre fall, så belägna att man når dit från land eller från förut nämnda, särskilt byggda ställningar (bryggor), någon gång också på en timmerbröt, tar snararen plats.

Snaran släppes i vattnet med sin öppning tvärs för strömmen för att kunna omsluta den mot densamma gående eller rättare i vila stående laxen. Av strömmen ledes nu snaran till den plats, där man beräknar att laxen står. En van fiskare känner väl till de särskilda fiskeplatserna, deras djup, botten och strömförhållandena, och lämpar sig därefter; han vet sålunda av erfarenhet, varest och på vad djup han skall söka fisken. Blysänket håller reven (tenen) spänstig, och genom att sakta höja och sänka den därvid fastgjorda snaran kan fiskaren undersöka, huruvida fisk finnes på platsen, och när snaran glidit eller, som man säger, »flutit» in på en sådan.

Där stå ej sällan flera fiskar. När en av dem tages, avlägsna sig de andra, men återkomma snart till sin förra plats. En van snarare, såsom Grels Nilsson var och efter vilken förfaringssättet vid detta fiske förnämligast här återgives, känner genast, om en fisk beröres av snaran, antingen denna går på sidan av fisken eller över den, och lämpar sig därefter, så att han vid ett förnyat »kast» träffar fisken med snaröppningen. Står laxen i stridare ström, där ytan skummar vit, är han ej »skär», utan låter flera gånger beröra sig av snaran, innan han går undan; är vattnet däremot klart, ser han snaran och går sin väg. Att sätta snaran på en fisk, man ser, går i allmänhet icke, annat än beträffande den slöa »vraklaxen».

Snararens skicklighet ligger förnämligast i den känslighet, varmed han förstår att med sitt redskap söka de i vattnet stående fiskarna. Så snart en sådan, större eller mindre, omslutits av snaran, trycker den ned denna mot botten. Då gäller det att rycka till, så att snaran fäster säkert, och att sedan ej släppa efter, ty då kan snaran glida av fisken.

Den sålunda fångade fisken betar sig ej alltid på samma sätt. Somliga laxar gå ned mot botten och utveckla där sin kraft på att lösgöra sig. Ofta gå de därvid i rundel, i synnerhet om snaran fäst sig på frambdelen av kroppen; har snaran tagit över bakre delen, vid stjärten, vända de däremot i regel neråt strömmen. Ej sällan »sprätter» laxen högt i luften, då han känner sig fångad.

När laxen i det ena eller andra fallet gör sitt våldsamma ryck för att ge sig i väg, skall snararen sätta in sin kraft på att få upp honom ur vattnet, sålunda ej lägga an på att »trötta» honom, såsom vid mete och svirvelfångst är vanligt. Får en stor lax börja att arbeta sig ut i strömmen, har det ej sällan hänt, att fångstmannen nödgats släppa spö och fisk för att ej själv få åka med dit ut i det skummande elementet; en och annan nybörjare har, ivrig och ovan, såsom redan omtalats, fått göra den äventyrliga färden. Vildast och starkast äro honor (»loggor») på 10—15 kg.; de stora hanlaxarna låta däremot i allmänhet, såsom mera makliga, ganska lätt leda sig till stranden.

Snarningen av lax börjar så snart denna fisk stiger till i älven,

i Faxälven som regel strax före midsommar (18—20 juni), under tidiga vårar dock redan 10—11 juni, och det har hänt, 1914, att lax fångats redan den 5 i samma månad. Fisket fortfar så länge laxen är på uppgående i älven; dock är numer viss tid satt för fiskets början och upphörande (1 juni—1 september). Efter leken »vid helgamäss» (1 november) »vräker» laxen och är då blott tillfälligtvis och olovligt föremål för fångst. Den bästa, fetaste laxen anses vara den s. k. »mårmisslaxen», som fiskas »i slåttandtiden»; sådan insaltas vanligen för det egna behovet.¹

Det ymnigt givande fisket med snara ansågs ödeläggande och på Hushållningssällskapets framställning blevo år 1874 »fiskesnarorna» förbjudna.² Detta förbud tyckes dock föga eller ej alls ha respekterats. Man berättar visserligen, att ett sådant varit känt i orten, men snarningen pågick det oaktat, och förbudet synes sedermera ha alldeles fallit i glömska, så att det nu, såsom förut, snaras utan allt påtal. Såsom fiskesätt är också snarningen onekligen långt humanare än ljustern och kroken, men visserligen långt mera ingripande i fiskbeståndet, vadan man väl kan förstå motivet till det utfärdade påbudet.

»Ryckning» av lax.

I Umeälven, i Norr- och Sörforsarna, omkr. 15 km. ovanför Ume stad, förekommer ett sätt att fiska lax, som synes vara lokalt egendomligt för denna plats och varom jag icke heller funnit någon redogörelse i hithörande litteratur. Ekman, anf. arb., nämner det icke. Det är den s. »ryckningen».

¹ *Mårmisslax*, sådan lax, som fiskas vid »Mårmiss», d. v. s. »mormässan» — Mariemässodag. Uttrycket är sålunda ett minne från den katolska tiden. Enligt Hildebrand, *Medeltiden*, del I, s. 133, firades en Mariafest dels 2 juli, dels 15 augusti (»Stora Vårfrudagen»); enligt Nord. fam. bok ägde också 8 sept. en »mormässa» rum (då till minne av »Guds moders» födelse). Vem av dessa »mormässor», som åsyftas i här anförda folkkuttryck, är ej fullt visst; sannolikast dock den på den 15 augusti firade.

² Se »Västernorrlands län 1871—1895», en statistisk skildring, utarbetad på föranstaltande av kommitterade för länets deltagande i Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897. Sid. 100 ff.

Ute i älven är en hälla eller avlång bergremsa, som vid lågvatten stiger upp över vattnet, så att den kan beträdas, men i högvatten är överspolad. Vanligen i slutet av juli månad eller början av augusti är den uppe och kan angöras med båt från stränderna. Det är då detta fiske företrädesvis äger rum; men även å andra tider, då vattenståndet är passande och laxen är i farten fiskas det. Utmed klippans eller hällans norra sida bryter sig strömmen över en

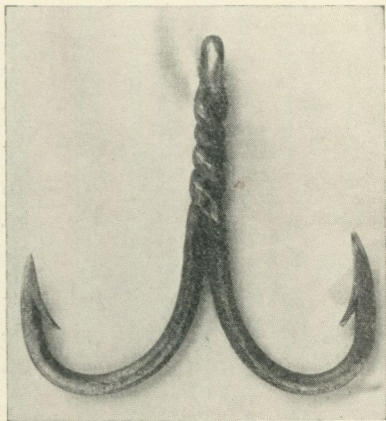

Fig. 4. »Ryck-krok». Norrfors by, Ume sn, Västerbotten. Något mer än $\frac{1}{3}$ av nat. storl.
Nord. M. 135,088.

tvär avsats i berget. Under denna har laxen en vilplats och samlar sig där, icke sällan i stort antal. Här är det man kommit på idén att »rycka» honom.

Som redskap användes ett 5—6 m. långt björkspö eller smidig granstång med en toppända på $2\frac{1}{2}$ cm. och skaftända 4 cm. tjock. Vid spöet är fästad en lina av en fin töms grovlek; denna får ej vara längre än att densamma, då spöet hålles rätt upp och ned, når jäms med fiskarens ansikte. I linans ände sitter fäst en dubbelsidig, med hullingar försedd krok av stål utav

det utseende som ovanstående bild visar, den s. k. »ryck-kroken». (Att märka är dock, att den här avbildade krokens spetsar äro betydligt avtrubbade efter det flitiga begagnandet samt att den ena av skänklarna något intryckts.) Krokens längd från öglan till grenarnas böjning är ca 10 cm., och bredden mellan skänklarnas spetsar omkr. 7 cm. På linan äro fastgjorda 3—5 sänken om tillhoppa inemot $\frac{1}{2}$ kg. vikt av urhamrat och kring densamma lindat bly. Det första sänket sitter på 20 cm. avstånd från kroken, och därefter är mellan varje sänke ett avstånd av 8 cm.; varje sänke för sig är omkr. 5 cm. långt. De äro rundade och avsmalnande mot ändarna för att bjuda minsta möjliga motstånd mot vattnet. Fångsten går så till. »Ryckaren» slänger ut kroken i virvlarna nedanför »brottet». Där

går vattnet i stark bakström in mot hållan; på denna plats, den s. k. »grubban» eller »grytan», varest det är lugnare, ställa sig laxarna och vila. När kroken med bakströmmen nått dit, gör fiskaren det ena kraftiga »rycket» efter det andra genom vattnet för att med kroken träffa någon av de där stående fiskarna. Så snart han känner, att en sådan blivit fast därigenom att någon av krokens grenar huggit sig in i laxens buk eller sidor, drar han den sålunda fångade fisken till sig. Är denna ej för tung (6—8 kg.), lyfter han den med spöet till sig in på klippan; är den större, söker han trötta den, varpå han fattar reven med händerna och drar fisken upp på berghällen. Vanligen har han härvid någon medhjälpare, ty den på kroken sittande laxen utvecklar en otrolig styrka. En sagesman berättade, att han en gång tillsammans med två andra fiskare hade en så stor lax på, att de med förenade krafter ej kunde få upp den.

Lyckas ej de första kasten, gör man bäst i att vänta en stund för att därefter se till, om någon eller några laxar gått in för att vila.

Färdigheten vid detta fiske ligger dels, liksom vid den förut beskrivna snarningen, i att beräkna, varest fisken står, så att man kan träffa honom, dels i att i det rätta ögonblicket och på det rätta sättet rycka till, så att fisken blir fast på kroken. När ovana fiskare försöka sig, försumma de det rätta momentet för hugget, och kroken glider förbi laxen. Även här hava därför särskilda yrkesmän utbildat sig, som bedriva fångsten för fiskerättsinnehavarnes räkning. Fisket kan ibland bli mycket givande.

Detta nu beskrivna fångstsätt är tvivelsutan en utveckling av ett annat med *enkel* krok, som sedan lång tid tillbaka idkats vid samma älv i Sörforsen, ej långt därifrån. Hur länge »ryckningen» varit i bruk är ej noga känt, men min meddelare¹ trodde inemot en mansålder; fångsten med enkel krok är däremot känd sedan släktled tillbaka.

¹ Skidfabrikanten J. L. Sandström, född i Sörfors och sedan barndomen förtrogen med laxfisket på denna plats. För åtkomsten av den avbildade »ryck-kroken» samt en del kompletterande upplysningar har förf. att tacka löjtnanten Iwan Stiernström i Ume.

»Krokningen» eller fångsten med enkel krok tillgår så. På sensommaren eller hösten, när vattnet är lågt i älven, arbetar sig laxen på ett ställe invid forsstranden uppåt så nära land, att de uppgående fiskarna kunna ses och nås från själva stranden. Här bryter sig ävenledes strömmen över en tvär brant i botten. Där nedanför ställer sig laxen och samlar sig till språnget. Glidande något tillbaka, tar han detta över bruset eller fallet. När han kommit över detta, skjuter han sakta och mödosamt vidare genom den starkt framilande klara strömmen därovanför, tills han kommer in i spakare och djupare vatten.

Det är under framgåendet genom det strida men genomskinliga vattnet på »strömhuvudet» man passar honom med kroken. Då laxen hoppat och kommer skjutande — vid särdeles lågt vattenstånd går han därvid med ryggfenan i vattenbrynet — räcker fångstmannen stången med kroken ut över strömmen så långt, att fisken går fram därunder. Just som den passerar det utsträckta redskapet, hugges kroken neråt i vattnet och drives med sin hulling kraftigt in i laxens sida.

Stången måste vid detta fiske hållas *över* vattnet, alldenstund strömmen är så stark, att den skulle göra dess utskjutande under vattnet omöjligt. Till konsten hör nu vidare, att med tillräcklig hastighet och styrka föra bytet i land, innan strömmen i förening med laxens egen kraft hunnit draga det ned i virvlarna vid brottet, då både lax och fiskestång i vanliga fall äro förlorade.

I huvudsak är sålunda detta sistnämnda fiskesätt ensartat med det som brukats i Faxälven före snarfiskets tid.